

Šedá ekonomika v České republice

Jak platební systémy pomáhají zmenšovat objem šedé ekonomiky

A.T. Kearney a Prof. Dr. Friedrich Schneider, Univerzita v Linci
Leden 2015

Vážené dámy a pánové,

je mi potěšením vás přivítat na dnešní konferenci a zároveň vám představit novou studii o stavu šedé ekonomiky v České republice, která je dnes oficiálně publikována. Autoři studie, profesor Friedrich Schneider a poradenská společnost A.T. Kearney se šedé ekonomice věnují dlouhodobě. Tato studie tak navazuje na sérii evropských a českých výzkumů, které Visa Europe podporuje.

Rád bych připomněl, že Visa Europe je asociací vlastněnou členskými bankami, která primárně neusiluje o zisk. To nám umožňuje investovat nemalé prostředky do dalšího rozvoje a inovací, a angažovat se v otázkách celospolečenského dopadu. Jedním z našich přirozených celoevropských témat je proto šedá ekonomika, která je do velké míry způsobována používáním hotovostních plateb, avšak bez vystavení příslušného dokladu. Proto spolupracujeme s evropskými státy na projektech rozvoje e-government a poskytujeme poradenství v oblasti platebních transakcí. Naším cílem je neustále zlepšovat metody bezhotovostní ekonomiky tak, aby se hotovost brzy stala okrajovým a nevyhledávaným prostředkem placení.

Budu velice rád, pokud studie spolu s konferencí poskytnou prostor pro diskuzi o metodách boje proti šedé ekonomice jak odborné, tak širší laické veřejnosti. Domnívám se, a závěry studie tuto mou domněnku potvrzují, že z historických důvodů je jednou z hlavních příčin vysoké míry šedé ekonomiky malé povědomí veřejnosti o jejích negativních dopadech na celospolečenskou prosperitu. Věřím, že tato konference přispěje ke zvýšení informovanosti českých obyvatel a umožní vám podílet se na diskuzi s těmi, kdo mají vliv na utváření příslušných politik a veřejného mínění.

Přeji vám inspirativní diskuzi.

Marcel Gajdoš
Generální ředitel Visa Europe pro Českou a Slovenskou republiku

- 1 Šedá ekonomika je masovým fenoménem, který spočívá v práci na černo a nehlášení příjmů** – s přibližně 15% HDP je objem šedé ekonomiky v České republice srovnatelný se zeměmi EU-27 a výrazně nižší než průměr zemí východní Evropy. Ekonomické podmínky a vládní úsilí měly za následek postupný pokles od r. 2011.
- 2 Faktory podporující šedou ekonomiku se liší stát od státu** – v České republice je určitá historická tolerance vůči šedé ekonomice spojena s vnímanou neefektivitou veřejného sektoru a relativně nízkými tresty za aktivity v rámci šedé ekonomiky. Vysoké příspěvky zaměstnavatelů na sociální zabezpečení a ekonomická stagnace stojí v cestě rychlejšímu zlepšení.
- 3 Současná opatření v České republice spoléhají na vyvážený poměr opatření** – pozornost české vlády je zaměřena na zajištění vymahatelnosti práva prostřednictvím zvýšené transparentnosti fakturace a kontrol. Rozvoj bezkontaktních plateb a terminálů pozitivně přispívá k vytlačení hotovostních plateb a snížení objemu šedé ekonomiky.
- 4 Elektronické platební systémy pomáhají snižovat objem šedé ekonomiky** – s více než 100 elektronickými platbami na hlavu za rok se Česká republika řadí nad úroveň ostatních východoevropských zemí, avšak stále značně pod evropský průměr. Příležitostí k většímu rozšíření elektronických plateb je zlepšení terminalizace a podpora aktivace karet a jejich používání.
- 5 Prolomení začarovaného kruhu hotovostních plateb vyžaduje společné zapojení státních orgánů, bank a platebních systémů** – hlavními nástroji je představení vlády jako vzoru pro vytlačování hotovostních plateb, rozšíření používání terminálů v odvětvích náchylných k šedé ekonomice, motivace společnosti k používání karet a zvýšení povědomí o nákladech hotovostních plateb.

- **Šedá ekonomika v Evropě a České republice**
- Jak mohou platební systémy pomoci zmenšovat objem šedé ekonomiky
- Akční plán pro Českou republiku

Šedá ekonomika je legálním podnikáním s přidanou hodnotou prováděnou nelegálně

Definice šedé ekonomiky

Sektor	Oficiální	Domácnosti	Nepravidelný	Kriminální
Činnost	legální	legální	legální	nelegální
Provedení	legální	legální	nelegální ¹	nelegální
Příklad	“Běžné” ekonomické aktivity	Sousedská výpomoc apod.	Přivýdělek na černo: řemeslníci	Vloupání, krádež, obchodování s drogami atd.

Šedá ekonomika

V Evropě přibližně 2/3 šedé ekonomiky

Práce „na černo“

Masový fenomén – například v Německu se odhaduje, že 30-35% pracujícího obyvatelstva si přivydělává na černo

V Evropě přibližně 1/3 šedé ekonomiky

Nehlášení příjmů

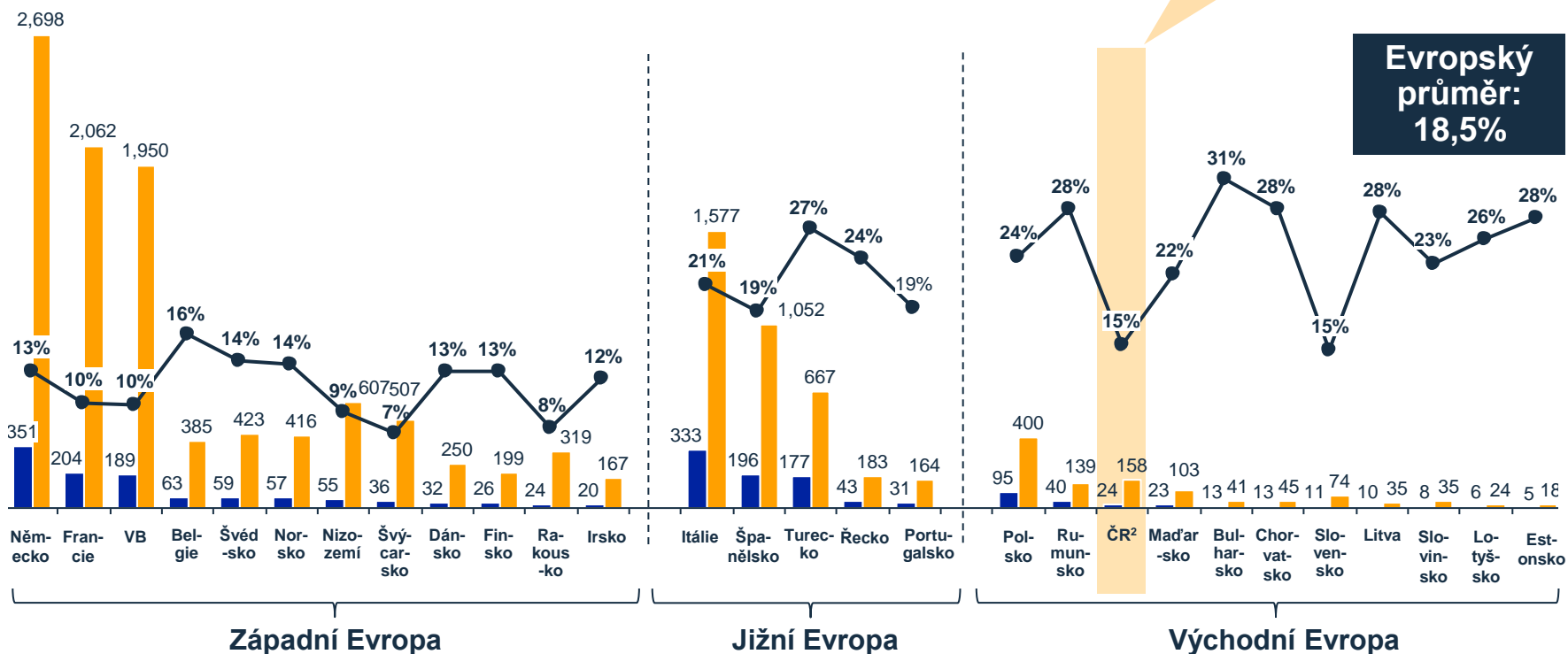
Maloobchodní nebo obchodní transakce - nehlášené – částečně propojené s prací na černo (nákup materiálu)

1. Související příjem nenahlášený úřadům
Zdroj: A.T. Kearney a Prof. Dr. F. Schneider

S přibližně 600 mld. Kč a 15,4% ekonomické aktivity **VISA** je velikost šedé ekonomiky v ČR nezanedbatelná

Objem šedé ekonomiky v poměru k celkovému HDP¹
(odhad 2013-14; v mld. € a %)

Objem šedé ekonomiky 612 mld. Kč

Evropský průměr: 18,5%

■ Objem šedé ekonomiky (v mld. €) ■ Oficiální HDP (v mld. €) ● Objem šedé ekonomiky v % HDP

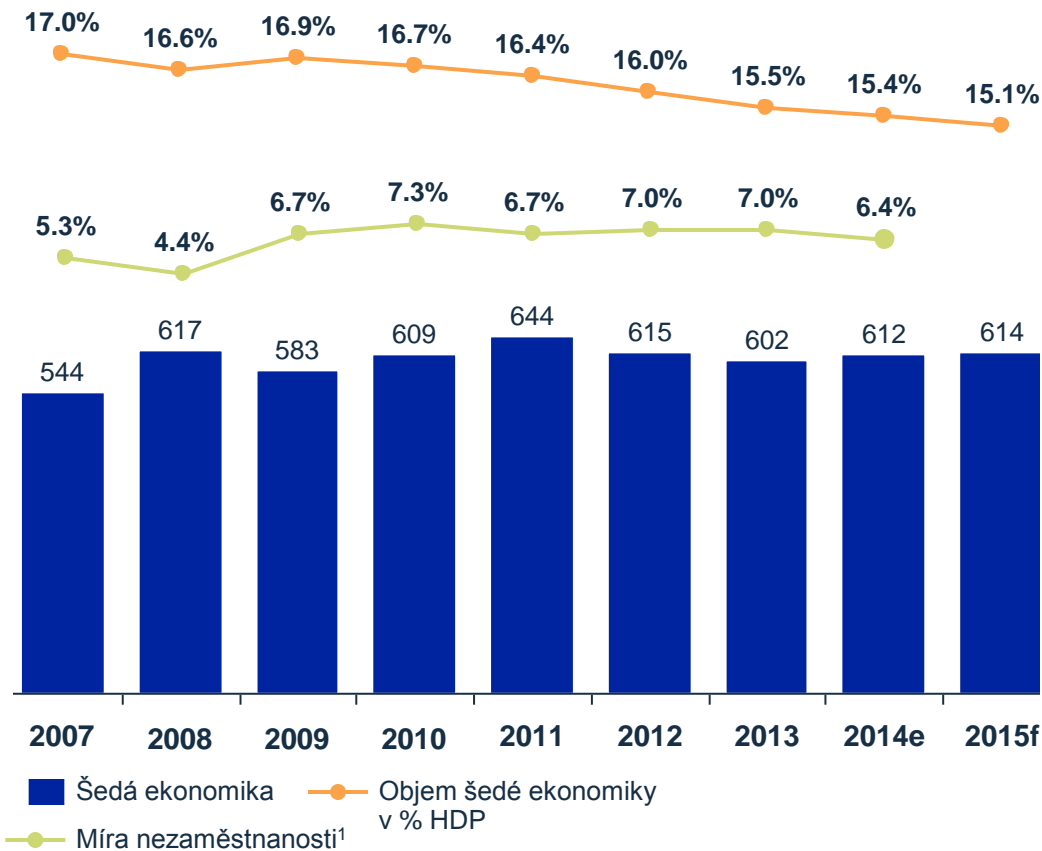
1. EU-27 (včetně Kypru, Lucemburska a Malty, kteří nejsou znázorněny v grafu), plus Norsko, Švýcarsko, Chorvatsko a Turecko; objem šedé ekonomiky vypočítaný pomocí metody MIMIC

2. Data pro Českou republiku dle odhadů pro rok 2014, pro všechny ostatní země odhad pro rok 2013

Zdroj: Odhady šedé ekonomiky Prof. Schneider, odhady HDP - Eurostat pro r. 2013, analýza A.T. Kearney

Navzdory ekonomickým potížím její objem stabilně klesá

Objem šedé ekonomiky v poměru k celkovému HDP – Česká republika (předpověď pro období 2008-2015, v mld. Kč)

- Období ekonomického růstu (před r. 2007):
 - Relativně stabilní pokles šedé ekonomiky z úrovně 19,5% v r. 2003 na úroveň 17% v r. 2007. Nárůst v absolutních hodnotách poháněný silným ekonomickým růstem a růstem HDP.
- Světová finanční krize (2008-10):
 - Dočasný nárůst šedé ekonomiky v důsledku prudkého ekonomického poklesu a rostoucí nezaměstnanosti (ze 4,4% na 7,3% pro dané období)
 - ...nicméně, nižší dopad ve srovnání s ostatními zeměmi východní Evropy také díky silným vazbám na ekonomicky stabilní Německo a Rakousko
- Ekonomická stagnace (2011-14):
 - Pokles šedé ekonomiky jak v absolutních, tak relativních hodnotách
 - Značný pokles odvětví s historicky vysokou úrovní aktivit v rámci šedé ekonomiky (např. příjmy stavebnictví poklesly o 27% mezi lety 2008-2013)
 - Projevil se dopad slabých donucovacích opatření vůči šedé ekonomice

1. Data r. 2014 zahrnují pouze prvních šest měsíců roku

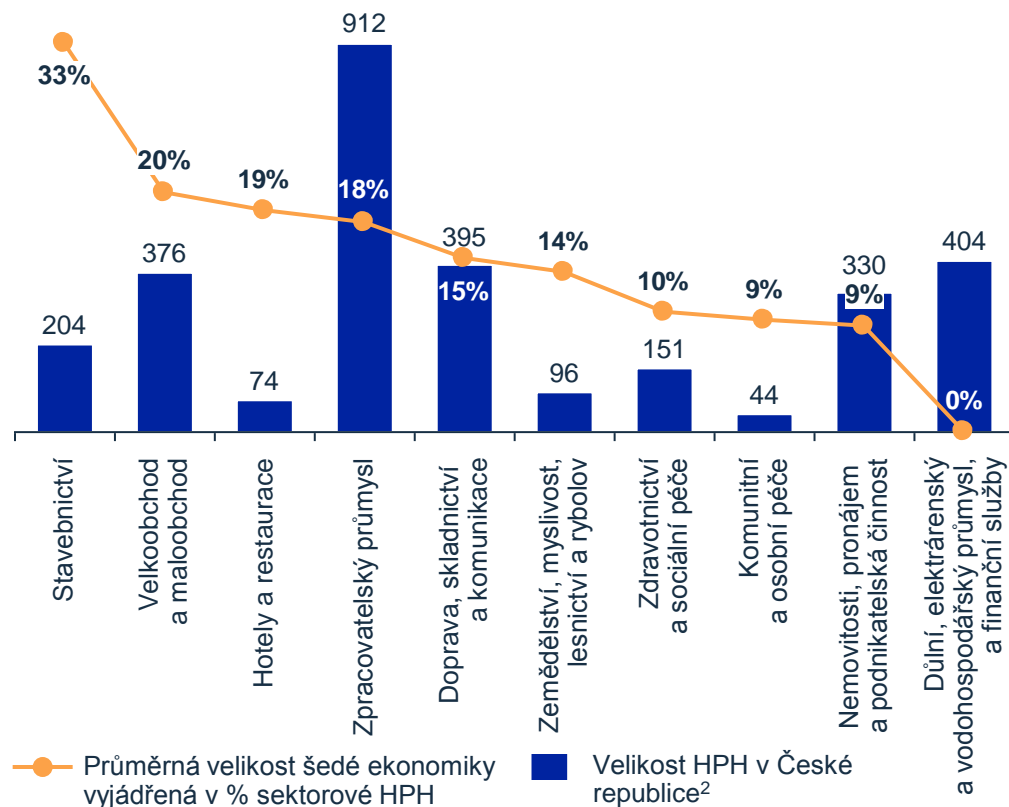
Zdroj: Ministerstvo financí, ČTK, ČSÚ, Odhady šedé ekonomiky Prof. Schneider, data a odhady HDP - Eurostat, analýza A.T. Kearney

Nedávný pokles byl způsoben zmenšením objemu v oblasti stavebnictví a zpracovatelském průmyslu

Struktura odvětví šedé ekonomiky v Evropě¹

(Hrubá přidaná hodnota (HPH) v mld. Kč; šedá ekonomika v %)

Specifika odvětví v České republice

- Zpracovatelský průmysl (~24,9% HPH):** oficiální výplata pouze minimální mzdy, zbytek mzdy nehlášený a vyplacený na ruku. Odhaduje se, že až 50% výdělků zprostředkovaných pracovními agenturami neodpovídá skutečné úrovni mezd.
- Doprava/ taxislužba (~10,8% HPH), Velkoobchod a maloobchod (~10,3% HPH) Hotely a restaurace (~2,0% HPH):** neposkytování účtenek; práce na černo v menších firmách nebo přiznání pouze částečného příjmu. Dle odhadů 15% zaměstnavatelů v barech a restauracích v Praze podhodnocuje skutečnou úroveň mezd.
- Stavebnictví (~5,6% HPH):** práce na černo nebo přiznání nižších příjmů než odpovídají skutečnosti, v omezené míře také nelegální imigranti pracující v odvětví, např. z Ukrajiny.
- Nemovitosti nebo prodej ojetých aut (~9,0% HPH):** oficiální hodnoty transakcí jsou nižší a rozdíl mezi skutečnou cenou je vyplácen na ruku; nehlášený pronájem nebo jeho část

1. Zaměřená na ústřední země – Německo, Španělsko, Itálie, Polsko, Rumunsko a Turecko
 2. HPH vyjadřuje hrubou přidanou hodnotu; data pro r. 2013; analýza pokrývá 81,5% z celkové HPH v ČR
 Zdroj: Český statistický úřad, novinové zdroje, INE, Prof. Schneider, A.T. Kearney

Faktory podporující šedou ekonomiku jsou složité a mohou být seskupeny do čtyř hlavních oblastí

Faktory podporující šedou ekonomiku

Cílené zvýhodnění/potřeba

- Daňové sazby a pojistné na sociální zabezpečení
- Složitost daňových a pracovně-právních předpisů
- Obecná ekonomická situace

Nedostatek „špatného svědomí“

- Vnímaná kvalita státních institucí
- Vnímaná hodnota státních dávek
- Sociokulturní faktory

Příležitost/jednoduchost participace

- Hotovostní transakce
- Čas k dispozici

Nízké riziko

- Nebezpečí odhalení
- Možnosti vysledovatelnosti
- Případné tresty

Šedá ekonomika

Specifické faktory ČR

- Vysoké příspěvky zaměstnavatelů na sociální zabezpečení vedoucí k fenoménu tzv. “švarcsystému” – smluvní zaměstnanci se statusem OSVČ z daňových důvodů.
- Veřejné služby jsou často vnímány jako nepřiměřené vyšší úrovně daní a tudíž jsou daňové úniky v očích veřejnosti přijatelné – 94% věří, že ve veřejném sektoru existuje korupce, 86% považuje vyšší důchodu za nedostatečnou, 80% není spokojeno se stavem veřejných financí.
- Veřejný sektor je historicky vnímán jako všeobecné dobro pro společné užití.
- Platby za určité služby (např. pracovníci ve stavebnictví, instalatéri, zámečníci) většinou probíhají ve formě hotovosti a bez faktury.
- Pouze částečné přiznání mezd v určitých odvětvích – často žádané jak zaměstnavateli, tak zaměstnanci.
- Nízké nebezpečí odhalení díky nedostatečným kontrolám. Např. v r. 2013 bylo odhaleno pouze 186 případů “švarcsystému” poté, co byly zvýšeny pokuty a oznámeno zintenzivnění kontrol.

Zdroj: A.T. Kearney, CVVM, novinové zdroje, několik studií

Dopad šedé ekonomiky na hospodářský vývoj země je rozporuplný

Zhodnocení šedé ekonomiky

Jasná negativa šedé ekonomiky pro společnost ...

- Ztráta příjmu do systému sociálního zabezpečení, ztráta daní z příjmu
- Nerovnost hospodářské soutěže – reálná ekonomika nemůže být tak levná jako šedá ekonomika
- Chování "černého pasažéra", který pobírá požitky od státu bez přispívání
- Žádné zabezpečení pro osoby pracující v šedé ekonomice, potenciální negativní dopad na sociální inkluzi

... a pozitiva, zejména u „práce na černo“

- Další přidaná hodnota – velká část služeb nabízených v rámci práce na černo by nebyla poptávána v rámci reálné ekonomiky
- Obecně, peníze vydělané šedou ekonomikou jsou utráceny za spotřebu – pozitivní vliv na skutečnou ekonomiku
- Velká část ztracené daně z příjmu se státu vrátí prostřednictvím DPH
- Možnost nepravidelné práce oživuje ekonomický pokles

Snížení vysoké úrovně šedé ekonomiky je zásadní

Je třeba se zaměřit zejména na nehlášené příjmy

Ačkoli je problematika práce na černo prioritou, chytřejším řešením je zaměřit se na nehlášení příjmů

Sdílení výhod v rámci šedé ekonomiky

Práce na černo

- Obvykle provázána výhodami pro obě strany:
 - Znatelně nižší náklady pro plátce
 - Dodatečný čistý příjem pro pracovníka pracujícího na černo

Nehlášení příjmů z B2C/ B2B prodejů

- Obvykle představuje výhodu pouze pro pobíratele příjmu:
 - Zejména v obchodech/ barech atd. s nízkými hodnotami transakcí není obvykle žádný cenový rozdíl pro spotřebitele
 - Snížení ceny pro plátce vyžaduje společné projednání obou stran – není běžné

Obtížné řešení

- vyžaduje buď přísné kontroly nebo značné daňové pobídky

Chytřejší řešení

- strana bez výhod může požadovat změnu situace. Využití elektronických plateb za účelem zamezení příležitosti k nehlášení příjmů.

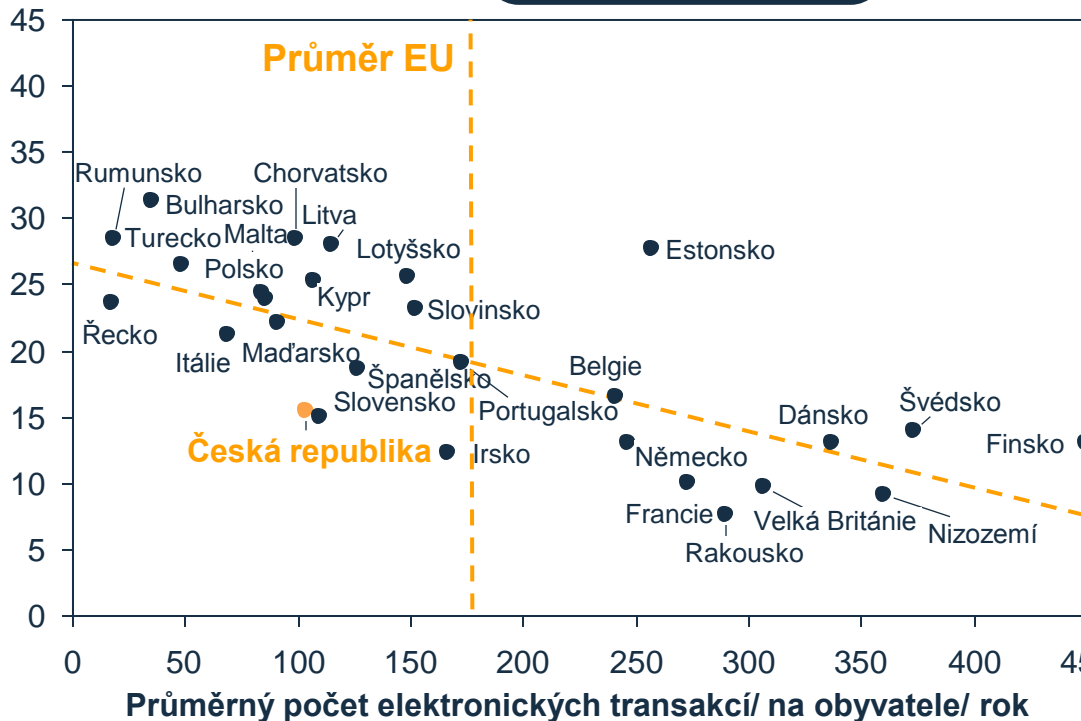
- Šedá ekonomika v Evropě a České republice
- **Jak mohou platební systémy pomoci zmenšovat objem šedé ekonomiky**
- Akční plán pro Českou republiku

Korelace mezi šedou ekonomikou a počtem elektronických plateb¹

Podíl šedé ekonomiky
(% HDP)

Korelace: ~ -0.71

- Šedá ekonomika je “hotovostní ekonomikou”
- Hotovost umožňuje nedohledatelné, anonymní transakce
- Téměř všechny operace v rámci šedé ekonomiky používají hotovost jako prostředek platby
- V případě nehlášení příjmů použití hotovosti vytváří nebo usnadňuje příležitost k podhodnocení příjmů
- S přibližně 100 elektronickými platbami na hlavu za rok se Česká republika stále nachází 40% pod průměrem EU
- Češi běžně používají karty pro výběr hotovosti a následnou platbu v hotovosti za zboží a služby – na rozdíl od západní Evropy počet transakcí uskutečněných prostřednictvím bankomatů stále převažuje nad počtem transakcí platebními kartami
- Zvýšená nabídka možnosti výběru z bankomatu s nízkými nebo žádnými poplatky nepodporuje bezhotovostní platby ...
- ... ačkoli by mohla být vyvážena dostatečným rozšířením bezkontaktních karet (54%) a obchodních prodejen s POS terminály (49%)

1. EU-27 plus Turecko, data r. 2013 (data pro Lucembursko nejsou dostupná)

2. Reprezentativní příklad 5 výběrů v r. 2010 a 2014 ukazuje snížení poplatků o 43% za poslední 4 roky

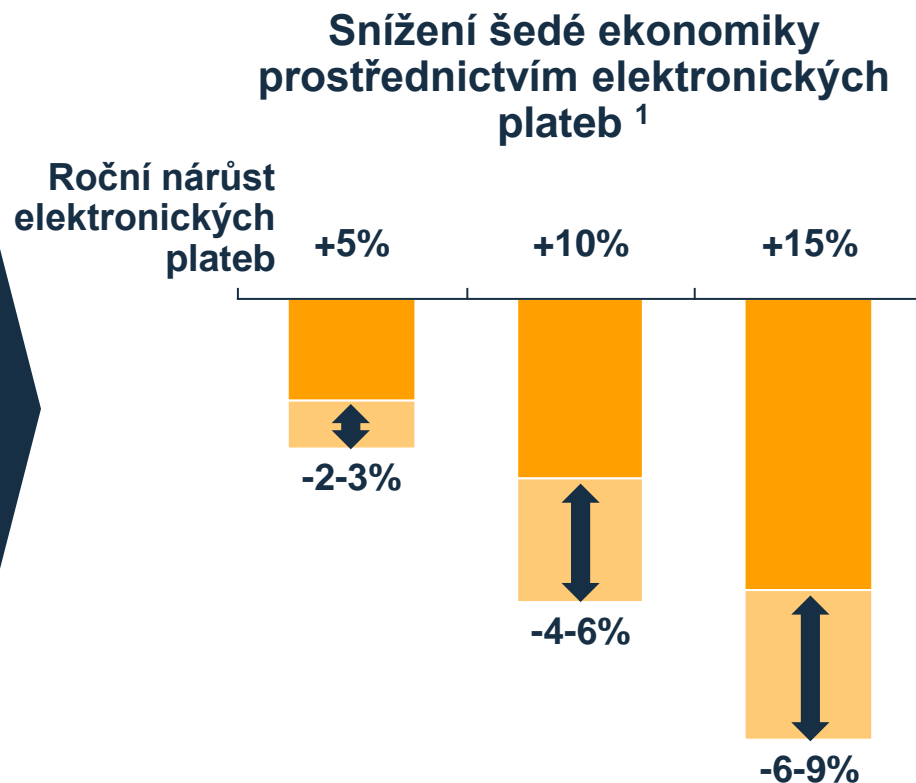
Zdroj: ECB, Interbanks card center, World Bank Global Findex (Global Financial Inclusion Database), Prof. Schneider, analýza A.T. Kearney

Propagace elektronických plateb pomáhá snížit objem šedé ekonomiky

Nárůst elektronických plateb – simulace

- Použití modelu MIMIC ke stanovení velikosti šedé ekonomiky
- Izolace vlivu přisuzovaného rozvoji elektronických plateb na hlavu
- Simulace velikosti šedé ekonomiky s nezměněnými vstupními faktory s výjimkou elektronických plateb
- Test tří různých scénářů nárůstu elektronických plateb jako základ pro další výpočet

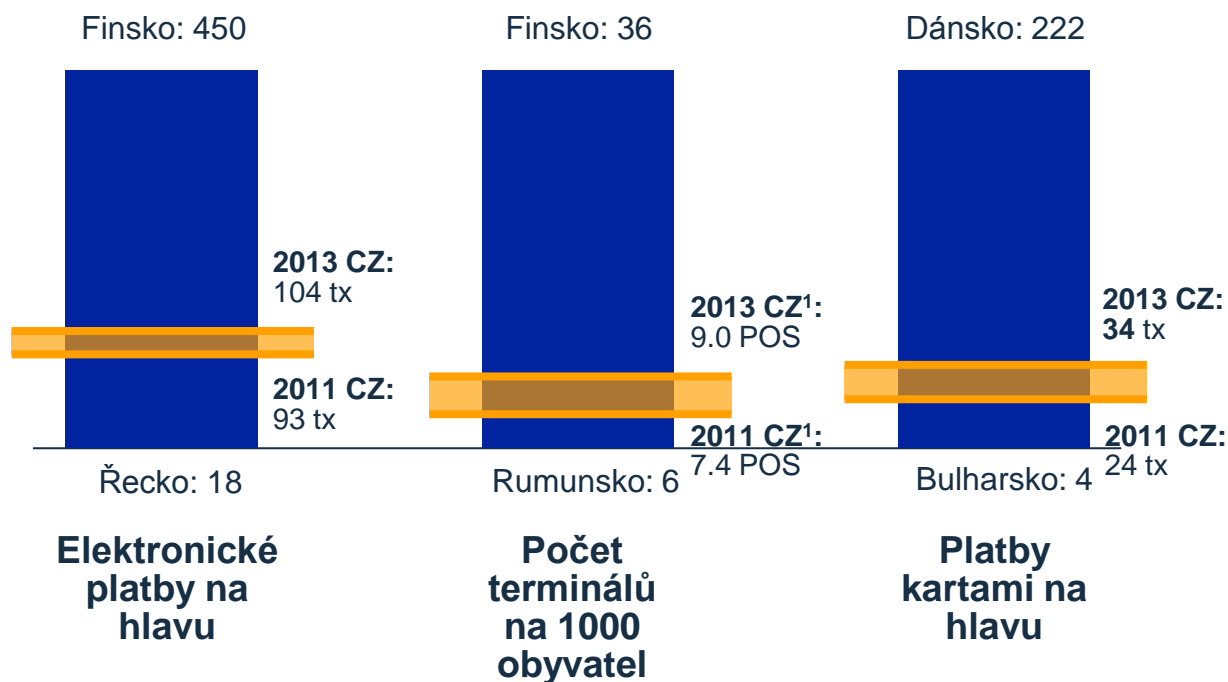

1. Vybrané evropské země; simulace pro 4 následující roky
Zdroj: Výsledky simulace Prof. Dr. F. Schneider, 2009

Česká republika má solidní potenciál k většímu rozšíření POS terminálů a užívání platebních karet

Prolomení začarovaného kruhu hotovostních plateb: výchozí bod (data r. 2013)

- Možnost vstupu **>90,000 nových obchodníků** a migrace **40 mld. Kč na karty**

- Možnost aktivace existujících karet a **POS terminálů** a migrace **>30 mld. Kč hotovosti do karetních transakcí**

- Podpořit větší akceptaci karet v **e-commerce²** a změnit návyky zákazníků za účelem migrace až **40 mld. Kč hotovosti do karetních transakcí.**

1. Česká data POS od Sdružení pro bankovní karty

2. E-commerce (nakupování přes internet) není většinou uskutečněno elektronickými platbami, ale často buď platbou v hotovosti při dodání nebo osobním odběru.

Zdroj: ECB, SBK, A.T. Kearney

Elektronické transakce přináší jasné výhody pro společnost

Výhody elektronických transakcí

- Automatický pokles šedé ekonomiky – nižší potřeba přísných opatření
- Dodatečné daňové příjmy
- Povzbuzení ekonomického růstu

- Lepší finanční situace ve vzdělání, infrastruktuře, sociálních dávkách
- Zvýšená bezpečnost na pracovišti
- Méně mzdového dumpingu nelegálních pracovníků

Vláda

Obyvatelé

Firmy ¹

Finanční sektor

- Soulad s právem
- Snížení nákladu na manipulaci s hotovostí
- Zvýšená konverze a věrnost zákazníků díky pohodlnému placení a věrnostním nabídkám

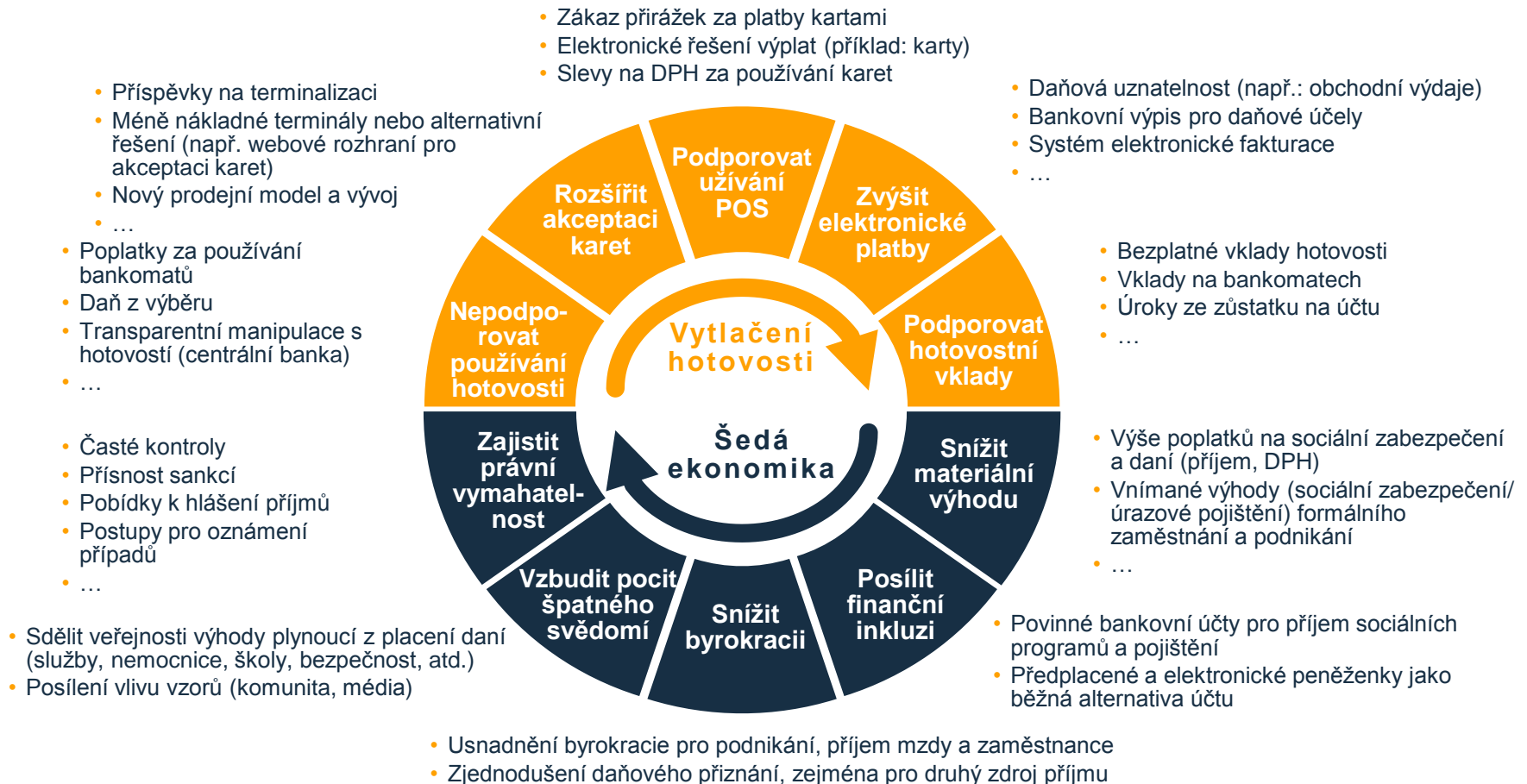
- Snížené náklady na zajištění hotovosti
- Lepší stav příjmů díky platebním řešením a službám s přidanou hodnotou
- Posílení vztahů a udržení zákazníků

1. Zahrnuje obchodníky, výrobní společnosti a společnosti poskytující služby
Zdroj: A.T. Kearney

Boj s šedou ekonomikou znamená boj s hotovostí

Obecné nástroje ke snížení objemu šedé ekonomiky

O vyrovnaný poměr opatření k omezení šedé ekonomiky a plateb v hotovosti se usiluje celosvětově

Výběr

Mezinárodní opatření ke snížení objemu šedé ekonomiky

- **Polsko (2010) / Mexiko (2005):** Terminalizační fond
- **Singapur (2005):** karty NETS pro všechny vládní transakce
- **Jižní Korea (1999):** Omezení výplaty hotovosti pro jednotlivce
- **Nigérie (2011):** Omezení denních bezplatných výběrů hotovosti a vkladů osob/firem na 700 €/4,600€
- **Švédsko (2010):** mince 50 öre už není zákonným platidlem (€0.06)
- **Portugalsko (2012):** Povinné používání certifikovaného fakturačního programu pro společnosti s příjmy > 100 tis. €
- **Itálie (2006):** zavírání obchodů pro opakované nevydávání účtenek
- **Turecko (2013):** Školení na základních školách pro získání povědomí o daních
- **Estonsko (2011):** Rozsáhlá informační kampaň zaznamenaná a oceňovaná >60% obyvatel

- **Itálie (2008):** Pobídky trafikantům a malým a středním podnikům k elektronickým platbám
- **Kolumbie (2004):** sleva na DPH pro maloobchodní nákupy placené kartami v místě prodeje.

- **Itálie (2011):** Povinnost elektronických plateb pro částky > 1,000€ (podobné v dalších zemích: ES > 2,500 €, EL > 1,500 €, PT > 1,000 €)
- **Rumunsko (2011):** Národní systém pro POS & online platba daní prostřednictvím bankovní karty
- **ČR (2012):** sKarta¹

Více zemí: Vládní akceptace pouze elektronických plateb

- **Více zemí:** Bezplatný a jednoduchý vklad hotovosti na bankovních pobočkách 24/7

- **Německo (2002):** "Minijobs" – (snížení a zjednodušení příspěvku na sociální zabezpečení)
- **Více zemí:** jednotná daň

- **Brazílie (2005):** Mikrofinancování s použitím karet
- **Indie (2005):** Prostý běžný účet bez „dodatkových“ služeb; Obecný systém kreditních karet pro venkovské oblasti
- **Irsko (2011):** Strategie finanční inkluze

- **Více zemí:** Zjednodušení daňových formulářů a pravidel
- **Belgie (2004):** Zjednodušení daňové regulace pro domácnosti

1. Program od r. 2014 nefunkční
Zdroj: výzkum A.T. Kearney

Existuje několik slibných příkladů efektivního vytlačování hotovosti

Nedávná opatření k vytlačení hotovosti (1/2)

Výběr

Rozšíření akceptace karet

+

Podpora užívání POS terminálů

Zvýšení počtu elektronických plateb

Mexiko

Polsko

Velká Británie

Rumunsko

Opatření

- Fond na zvýšení terminalizace – zaměření na taxíky, benzínové stanice, veřejné trhy, malé obchodníky, stadióny a veřejné akce
- Pobídková loterie “Boletazo”

- Dotovaný fond na terminalizaci v Polsku za účelem rozšíření POS
- Zaměření na malé a střední obchodníky v tradičních odvětvích používajících hotovost

- Nepřetržitá snaha vytlačit hotovostní platby z londýnského dopravního systému
- Oystercard, předplacená elektronická karta v r. 2003
- Akceptace bezkontaktních karet od r. 2012 (autobusy, metro od r. 2014)
- Výhodné podmínky vč. cenového stropu výše denních/týdenních jízdenek

- Národní systém elektronických POS a online platba místních daní prostřednictvím bankovní karty
- Žádné poplatky stanovené pro tyto transakce
- Roční národní kampaň na propagaci placení místních daní kartou s pěti výhrami každý den ve výši 115 € na každého a velkou cenou ve výši 11 500 €

Předběžné výsledky

- 205% nárůst sítě POS
- Ztrojnásobení počtu POS na 1000 obyvatelů během 7 let na úroveň 4,1
- 300% nárůst POS transakcí
- 328% nárůst objemu prodeje POS
- Nárůst ~570 mil. € na vybrané DPH

- >100,000 nových POS terminálů v průběhu 2,5 let (40% původního počtu POS)
- Cca 75% nových terminálů v odvětvích náchylných k výskytu šedé ekonomiky (maloobchod, HoReCa, doprava)¹

- Ukončení akceptace hotovosti v autobusech (2014), v té době pouze 1% hotovost. plateb (25% v r. 2000) a roční úspory - 24 mil. liber
- Zvýšená poptávka po bezkontaktních platbách vedla k jejich zavedení také ve vybraných taxících

- 188 z celkových 320 městských radnic akceptují POS platby a online platby daní
- Daňová částka plateb daní kartami v Rumunsku vzrostla o 34% až na 22 mil. € v r. 2012 díky prudkému 37 % nárůstu POS plateb

1. HoReCa: hotely, restaurace, kavárny
Zdroj: výzkum A.T. Kearney

Existuje několik slibných příkladů efektivního vytlačování hotovosti

Výběr

Nedávná opatření k vytlačení hotovosti (2/2)

Nepodporovat používání hotovosti

Nigérie

Opatření

- Stanovení stropu počtu denních bezplatných výběrů hotovosti a vkladů pro jednotlivce a společnosti ve výši 700€ / 4,600€
- Pokuty ve výši 5ti (poprvé) až 10ti násobku (opakování porušitelé) částky nad tímto stropem

Předběžné výsledky

- Zatím žádné výsledky; zavedení v červnu 2012
- V současné době probíhá vzdělávání/ osvětová kampaň na podporu informovanosti

Švédsko

- Mnoho maloobchodníků nepřijímá hotovost a mohou ze svého iPhone udělat POS terminál
- 530 ze 780 poboček tří předních bank již nezpracovávají ani nevyplácí hotovost
- Spuštění služeb velkých bank pro převod peněz mezi soukromými účty přes mobil
- Obchodníci vzdělání v tom jak omezit hotovost

- Hodnota hotovosti a bankovek ve Švédsku nižší než 3% HDP (7% v USA, 10% v eurozóně, 18.8% v Japonsku)
- Počet bankovních loupeží prudce klesl ze 110 v r. 2008 na 16 v r. 2011

Itálie

- Povinnost elektronických plateb pro transakce >1000 €
- Křížová kontrola (cross-check) přiznaného daňového příjmu a "životního stylu"
- Daňové pobídky pro elektronické platby na POS
- Zavírání obchodů pro opakované nevydávání účtenek (3krát za sebou v 5ti letém období)

- D. Anticrisi – 9,1 mld. € dodatečných daňových přítoků (křížová kontrola, pobídky)
- D. Visco-Bersani –8 mld. €, >1,000 obchodníků uzavřeno pro nevydávání účtenek

Jižní Korea

- Povinná terminalizace obchodů s ročním obratem >20 000 €
- Vrácení přeplatku daně z příjmu za používání karty ve výši >25% hrubého příjmu
- Vrácení přeplatku na DPH obchodníkům, který se stanovuje jako % z plateb kartami
- Vládní platby prováděné elektronicky

- Ohromný nárůst používání karet – z <5% PCE v 90. letech až na >50% v r. 2009
- 65 % nárůst daňových příjmů – ze 46 na 76 mld. \$ jen za 5 let
- Snížení nákladů na karetní program o 90%

Opatření v České republice jsou orientovaná na právní vymahatelnost daňových úniků

Opatření proti šedé ekonomice v České republice

- **2014/3. čtvrtletí:** Rozšíření bezkontaktních karet (54% včetně bezkontaktních nálepek a telefonů), obchodních prodejen (49%) a počtu bezkontaktních transakcí (45%)

- **2015:** Akceptace karet na poště a daňových úřadech
- **2014:** Zavedení bezkontaktních plateb ve veřejné dopravě (tramvaje) města Liberec
- **2013-14:** 8500 nových POS terminálů důsledkem projektu na podporu zvýšení akceptace karet
- **2016 (plánované):** registrační pokladny s fiskální pamětí
- **2014:** Měsíční kontrola daň. příznání k DPH
- **2014:** Vymáhání daní od kasin formou zabavení majetku
- **2013:** Zálohy provozovatelů čerpacích stanic ke krytí případných daňových dluhů
- **2012:** Zvýšené kontroly a pokuty za "švarcsystém", avšak snížení rozsahu kontrol v r. 2014

- **2014:** Snížení limitu hotovostních plateb z 350tis. Kč na 270tis. CZK

- Rostoucí počet vkladových bankomatů (přes 300 v r. 2013, ~7%)

- **2015:** Nižší sazba DPH pokrývající sektory s vysokým výskytem šedé ekonomiky (např. pohostinství, úklidové služby atd.)

- **2008:** Jednotná sazba daně ve výši 15%

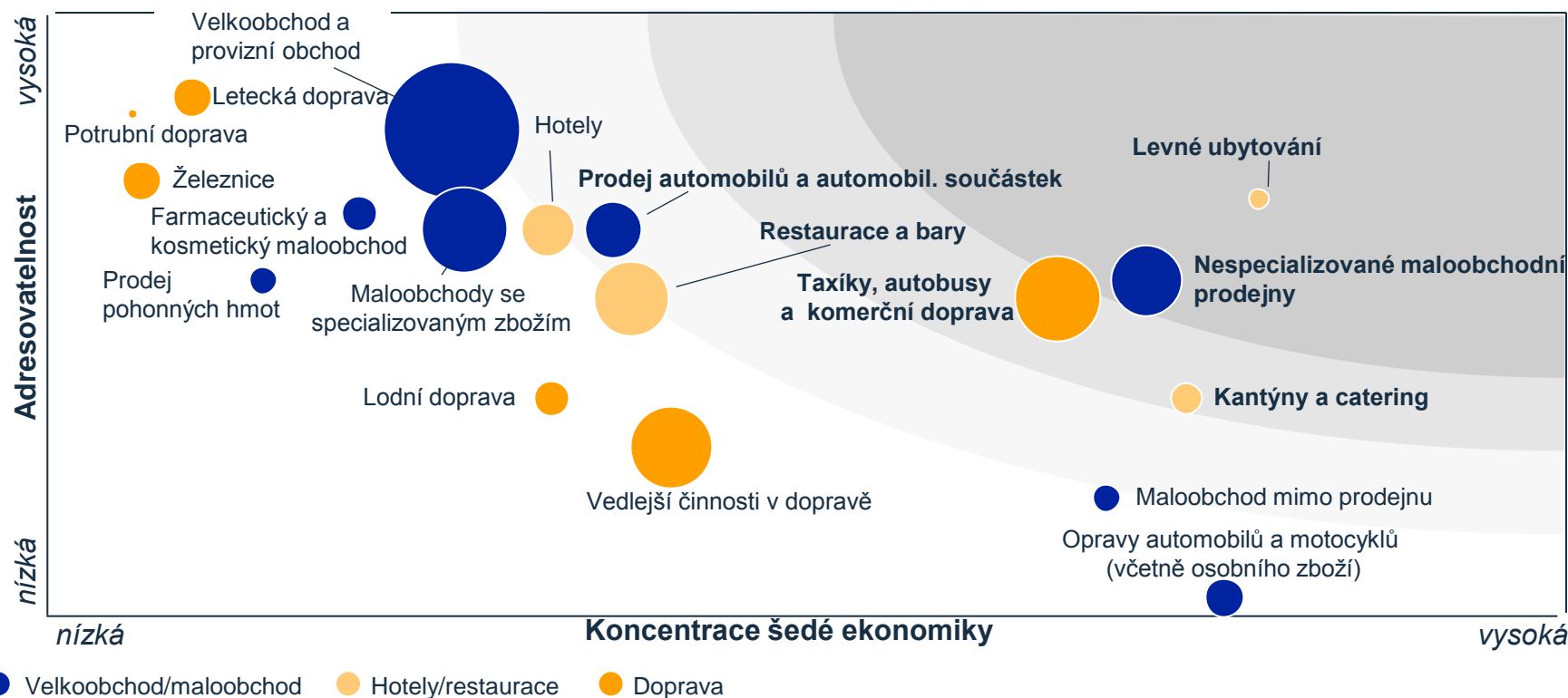
Zhodnocení dopadu

- Šedá ekonomika je stále na pořadu jednání politiků
- Většina opatření vydaných českou vládou se zaměřovala na omezení daňových úniků:
 - Rozsah dopadu plánovaných registračních pokladen s fiskální pamětí se odhaduje v rozmezí 2-5 mld. Kč
 - Kontroly "švarcsystému" se zaváděly s vysokým očekáváním, mají ale nízký přímý dopad
- Jen velmi málo vládních opatření řeší vytlačování hotovosti a současné kroky – např. limity hotovostních plateb - stále značně pod úrovní EU
- Bezkontaktní platby umožňují přeměnu transakcí především nízkých hodnot na elektronické prostředky
- ... a ačkoli průměrná hodnota transakcí klesá, podíl objemu POS transakcí ve srovnání s transakcemi uskutečněnými na bankomatech roste.

40 mld. Kč z objemu šedé ekonomiky v České republice lze řešit zaměřením pozornosti na šest pododvětví

Oblasti zájmu šedé ekonomiky pro platební systémy
(odhad, země předmětem analýzy)¹

Přes 40 mld. Kč je možné adresovat – 7% celkového objemu šedé ekonomiky v ČR

1. Předmětem analýzy byly tyto země: Německo, Itálie, Španělsko, Polsko a Turecko
Zdroj: A.T. Kearney

○ **tučné nápisy:** cílená pododvětví
○ velikost bubliny = hrubá přidaná hodnota v daném pododvětví

- Šedá ekonomika v Evropě a České republice
- Jak mohou platební systémy pomoci zmenšovat objem šedé ekonomiky
- **Akční plán pro Českou republiku**

Akční plán se zaměřuje na omezení hotovosti v boji **VISA** proti šedé ekonomice v České republice

Navrhované kroky – přehled

Rozšířit akceptaci karet

- 1 Identifikovat a spustit cílené úsilí v sektorech s největší akceptační mezerou (např. maloobchodníci, malé restaurace a bary/hospody, atd.)
- 2 Upravit náklady obchodníkům a přizpůsobit nabídku jejich potřebám (např. používání smartphonů namísto terminálů, opětovné použití POS terminálů pro malé obchodníky)
- 3 Pokračovat ve stávající činnosti za účelem rozšíření akceptace

Podporovat používání POS

- 4 Rozšířit používání POS v odvětvích s nízkým podílem útrat placených kartou – pohonné hmoty, cestování, prodej motorových vozidel, restaurace (jako např. v Brazílii - po zaplacení kartou zařazení do úctenkové loterie)

Zvýšit elektronické platby

- 5 Prikázat používání elektronických plateb českými vládními agenturami a veřejnými institucemi
- 6 Použít dopravu jako vzor ke zvyšování E-plateb (např. bezkontaktní platby v tramvajích/autobusech/metru, online platby cest taxíkem kartami např. Uber)
- 7 Elektronická fakturace (EBPP) - (např. kódy QR za účelem vyvarování se přepisu dat platby do rozhraní internetového bankovníctví)

Nepodporovat používání hotovosti

- 8 Zvýšení pohodlí plateb – zejména plateb malých částek (např. P2P platby)

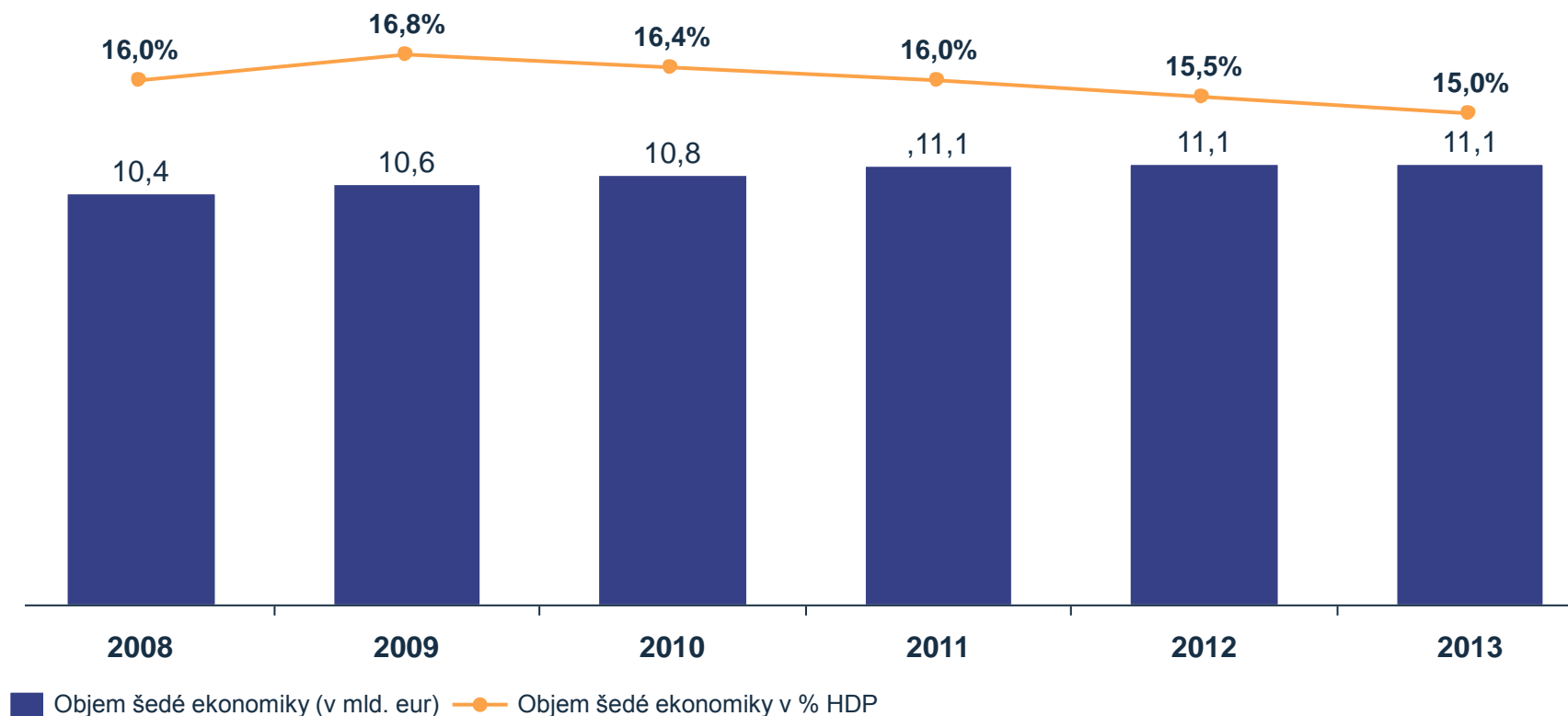
Zajistit právní vymahatelnost

- 9 Prikázat používání registračních pokladen s fiskální pamětí (jako např. na Slovensku, v Maďarsku nebo Chorvatsku (softwarové řešení)

Šedá ekonomika klesá ve stejné míře v jaké roste HDP, což má za následek stabilní objem šedé ekonomiky

Vývoj šedé ekonomiky¹ na Slovensku (2008-2013)

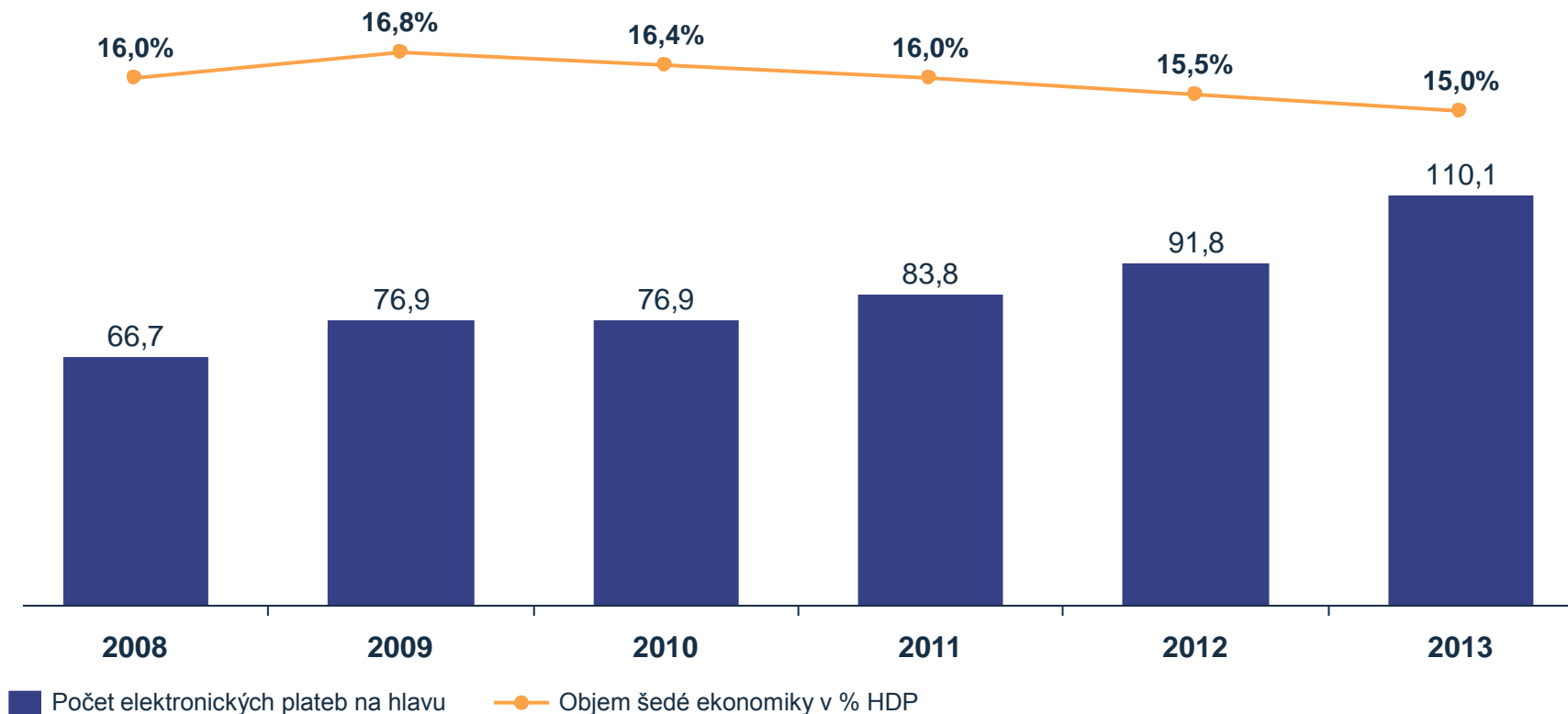

1. Objem šedé ekonomiky vypočítaný za pomoci metody MIMIC
Zdroj: Odhady šedé ekonomiky Prof. Schneider, údaje HDP z Eurostatu, analýza A.T. Kearney

Silný růst elektronických plateb na Slovensku je provázen stabilním poklesem šedé ekonomiky

Vývoj šedé ekonomiky vs. elektronické platby¹ na Slovensku (2008-2013)

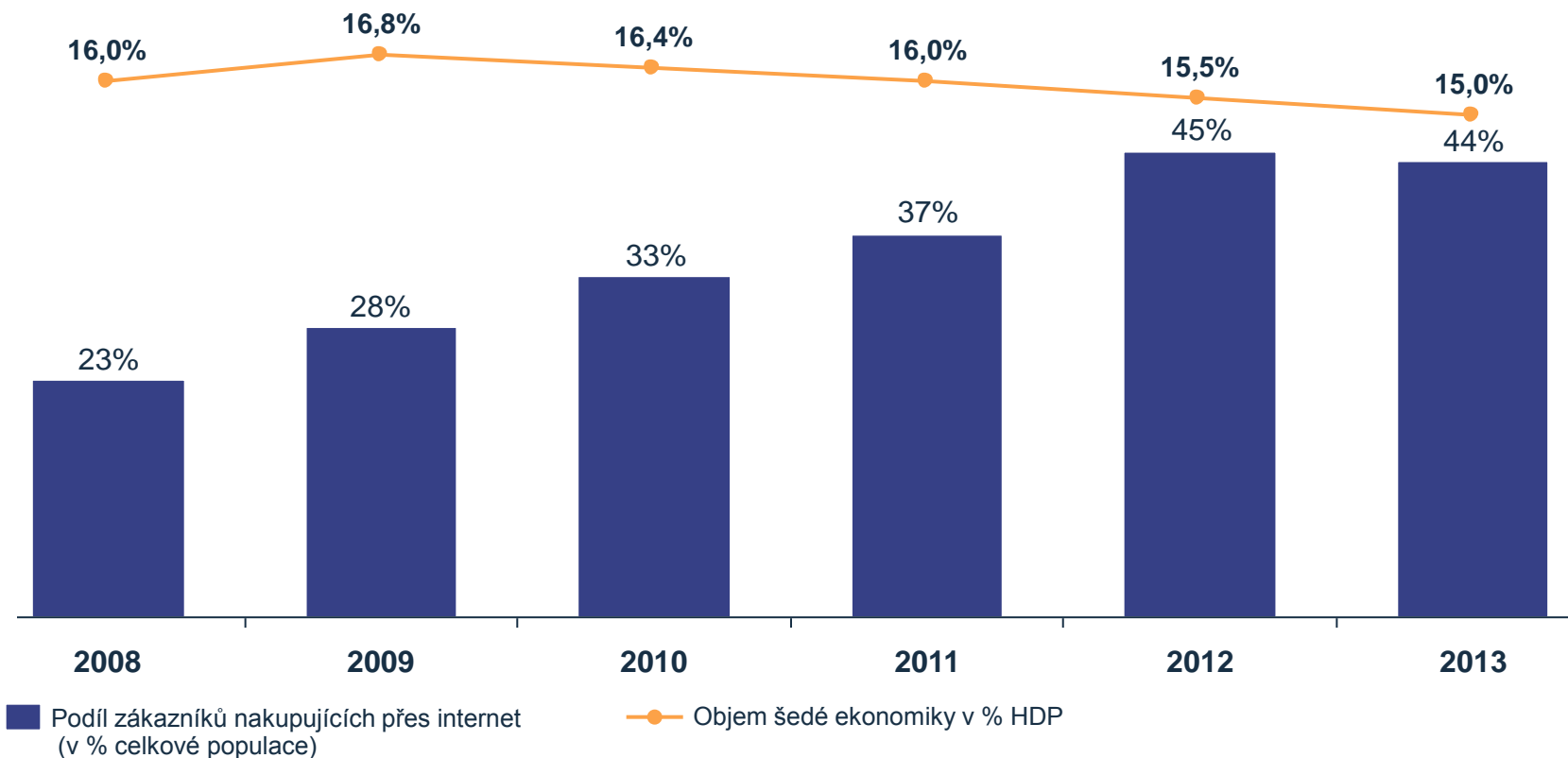
1. Objem šedé ekonomiky vypočítaný za pomoci metody MIMIC

Zdroj: Odhady šedé ekonomiky Prof. Schneider, údaje o elektronických platbách z ECB Blue Book, analýza A.T. Kearney

Na Slovensku se každým rokem zvyšuje počet zákazníků nakupujících přes internet

Vývoj šedé ekonomiky vs. počet zákazníků nakupujících přes internet^{1,2} na Slovensku (2008-2013)

1. Objem šedé ekonomiky vypočítaný za pomoci metody MIMIC

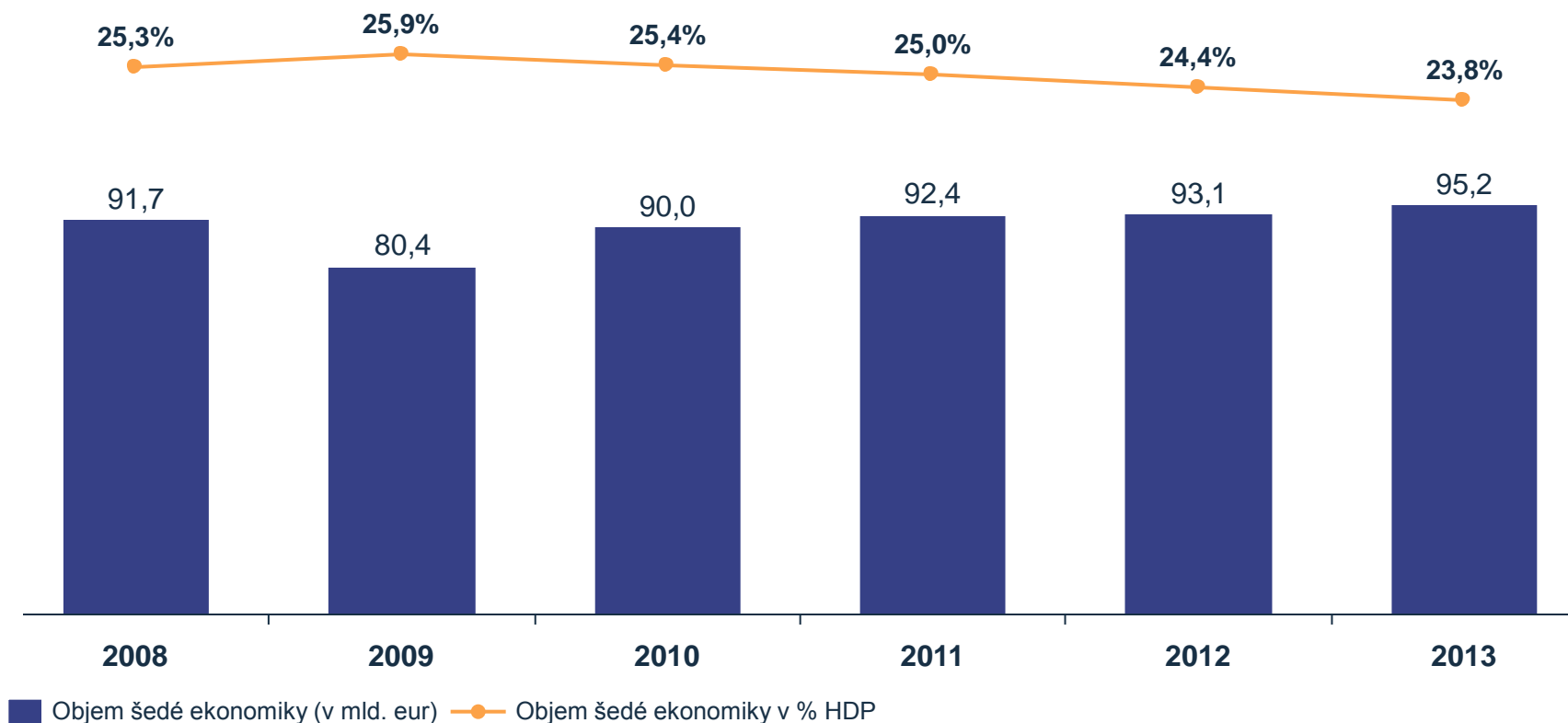
2. Podíl zákazníků nakupujících přes internet představuje procentní podíl jedinců, kteří uskutečnili alespoň jeden nákup přes internet v příslušném roce.

Zdroj: Odhady šedé ekonomiky Prof. Schneider, údaje o online zákaznících z Eurostatu, analýza A.T. Kearney

Relativní velikost šedé ekonomiky každoročně klesá stabilním tempem od roku 2009

Vývoj šedé ekonomiky ¹ v Polsku (2008-2013)

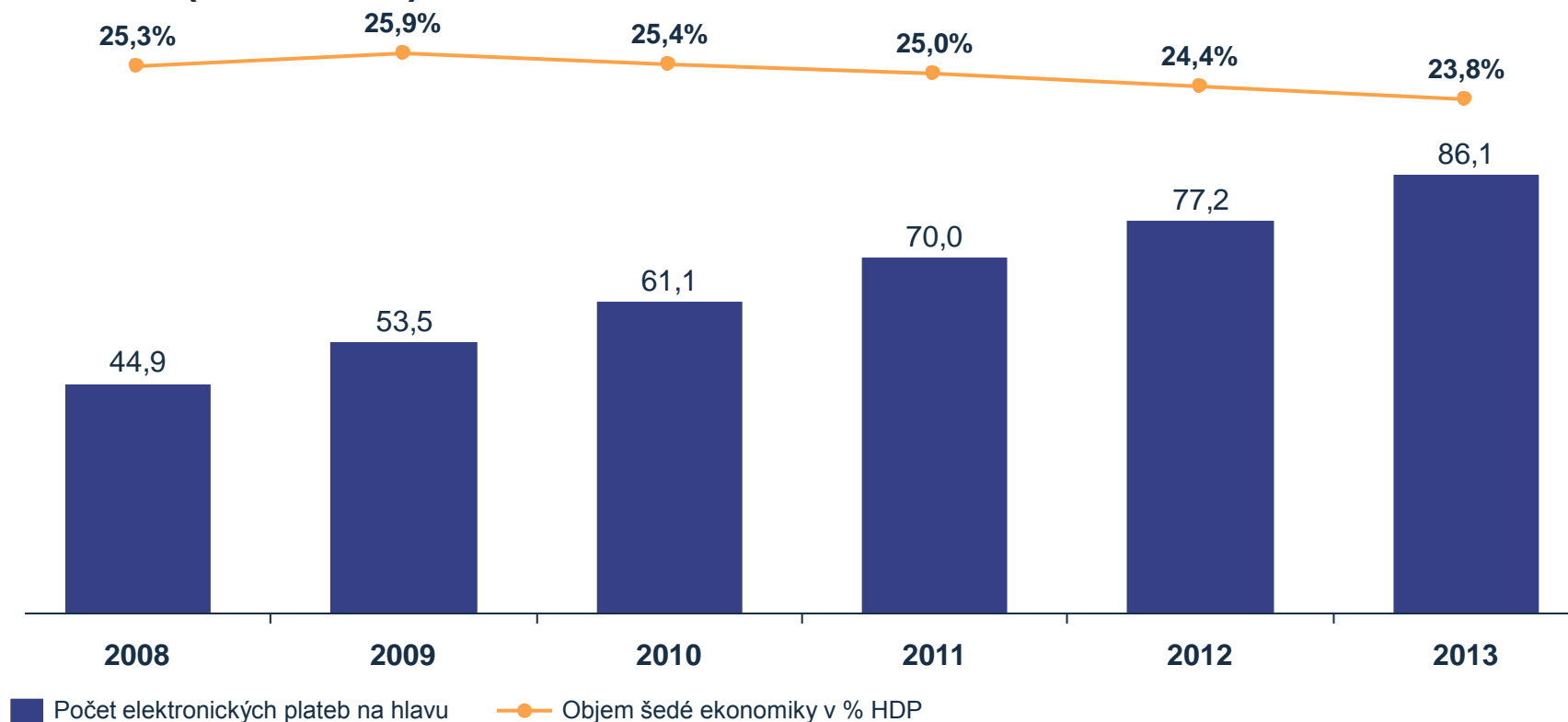

1. Objem šedé ekonomiky vypočítaný za pomoci metody MIMIC
Zdroj: Odhady šedé ekonomiky Prof. Schneider, údaje HDP z Eurostatu, analýza A.T. Kearney

Stejně tak jak podíl elektronických plateb v Polsku neustále roste, objem šedé ekonomiky relativně klesá

Vývoj šedé ekonomiky vs. elektronické platby¹ v Polsku (2008-2013)

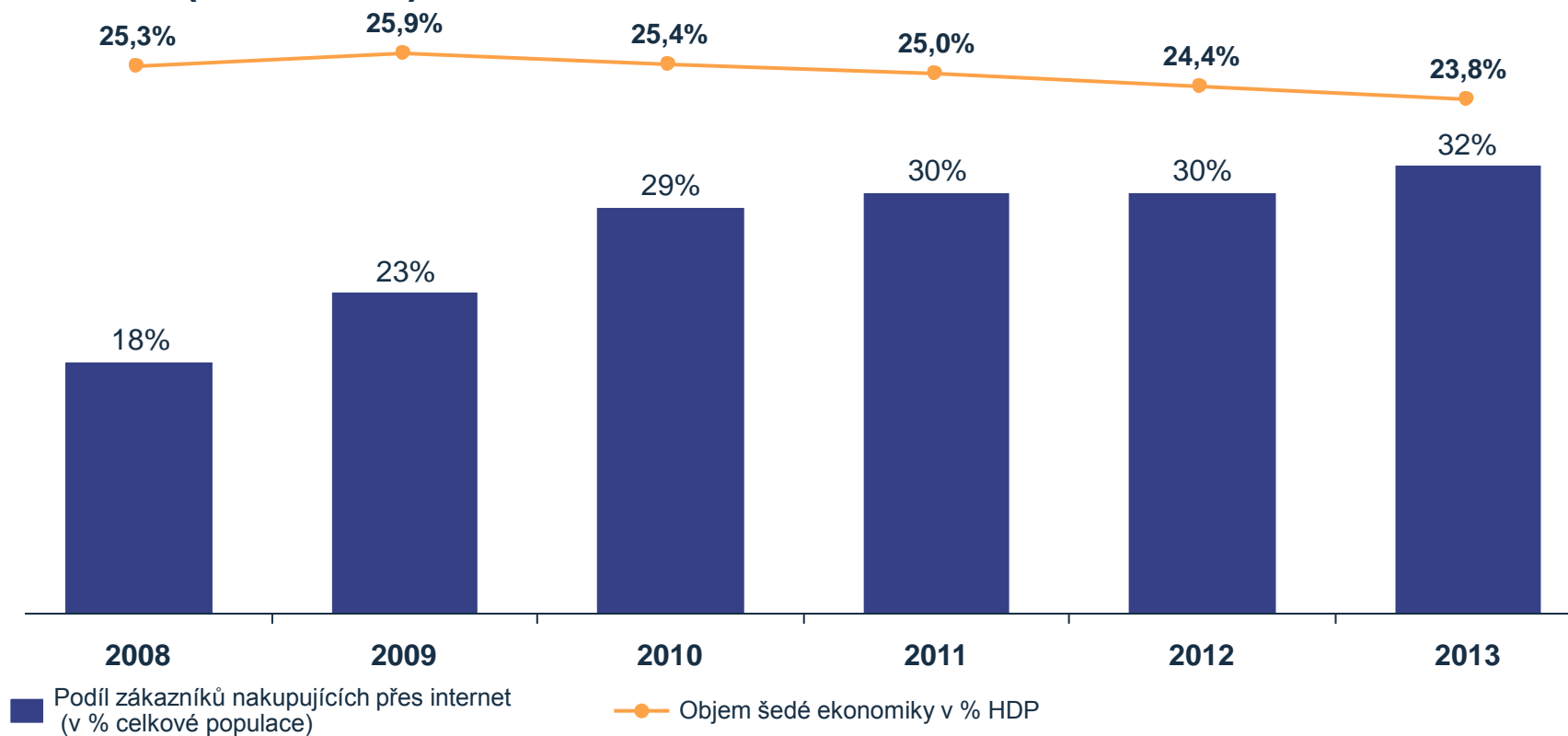
1. Objem šedé ekonomiky vypočítaný za pomoci metody MIMIC

Zdroj: Odhady šedé ekonomiky Prof. Schneider, údaje o elektronických platbách z ECB Blue Book, analýza A.T. Kearney

Avšak počet zákazníků v Polsku nakupujících přes internet v poslední době stagnoval

Vývoj šedé ekonomiky vs. zákazníci nakupující přes internet^{1,2} v Polsku (2008-2013)

1. Objem šedé ekonomiky vypočítaný za pomoci metody MIMIC

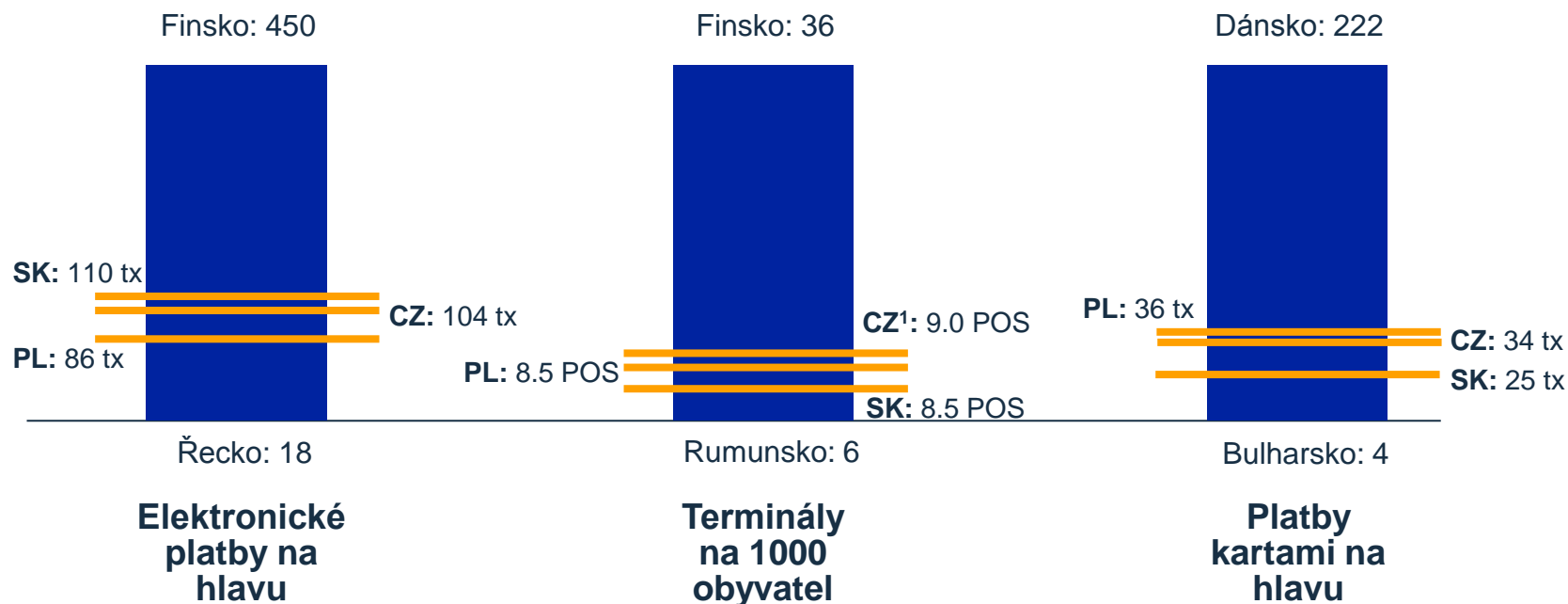
2. Podíl zákazníků nakupujících přes internet představuje procentní podíl jedinců, kteří uskutečnili alespoň jeden nákup přes internet v příslušném roce.

Zdroj: Odhady šedé ekonomiky Prof. Schneider, údaje o online zákaznících z Eurostatu, analýza A.T. Kearney

Česká republika ve svém regionu nezaostává, avšak má stále solidní potenciál k rozšíření používání karet

Prolomení začarovaného kruhu hotovostních plateb: výchozí bod
(data r. 2013)

1. Česká data POS od Sdružení pro bankovní karty
Zdroj: ECB, SBK, A.T. Kearney

Hlavní podkategorií zájmu velkoobchod./ maloobchod. prodeje je prodej automobilů a automobil. součástek a nesespecializované maloobchodní prodejny

Odvětví a oblasti zájmu – Velkoobchod/ maloobchod (1/4)

Prodej automobilů a automobilových součástek	<p>Tato kategorie zahrnuje:</p> <ul style="list-style-type: none">- velkoobchodní a maloobchodní prodej nových a použitých vozidel:<ul style="list-style-type: none">- osobní motorová vozidla, včetně specializovaných osobních motorových vozidel jako např. vozidlo záchranné služby a mikrobusey atd. (s maximální přípustnou hmotností nepřevyšující 3,5 tuny)- nákladní vozy, přívěsná vozidla a tahače s návěsem- kempingová vozidla jako karavany a motorové vozy- velkoobchodní prodej součástek a příslušenství motorových vozidel- maloobchodní prodej součástek a příslušenství motorových vozidel
Opravy automobilů a motocyklů (včetně osobního zboží)	<p>Tato kategorie zahrnuje:</p> <ul style="list-style-type: none">- údržbu a opravu motorových vozidel:<ul style="list-style-type: none">• mechanické opravy• elektrické opravy• opravy elektronických vstřikovacích systémů• běžný servis• opravy karoserie• opravy součástek motorových vozidel• mytí, leštění, atd.• sprejování a nátěr• oprava obrazovek a oken• oprava sedadel motorových vozidel- opravu pneumatik a trubek, doplnění nebo náhrada- antikorozi ošetření- montáž dílů a příslušenství, která není součástí výrobního procesu- velkoobchodní a maloobchodní prodej motocyklů, včetně mopedů- velkoobchodní a maloobchodní prodej součástek a příslušenství pro motocykly (včetně prodeje obchodními zástupci a zásilkovými domy)- údržbu a opravu motocyklů

Tučná písmena: cílená pododvětví

Hlavní podkategorií zájmu velkoobchod./ maloobchod. prodeje je prodej automobilů a automob. součástí a nesespecializované maloobchodní prodejny

Odvětví a oblasti zájmu – Velkoobchod/ maloobchod (2/4)

Prodej pohonných hmot	<p>Tato kategorie zahrnuje:</p> <ul style="list-style-type: none">- maloobchodní prodej pohonných hmot pro motorová vozidla a motocykly- maloobchodní prodej maziv a chladících výrobků pro motorová vozidla- maloobchodní prodej topných olejů, plynu v lahvích, uhlí a dřeva- Velkoobchodní prodej pohonných hmot, maziv, lubrikantů, olejů jako např.:<ul style="list-style-type: none">• dřevěné uhlí, uhlí, koks, palivové dřevo, nafta• surová ropa, motorová nafta, benzín, topný olej, petrolej• zkapalněné ropné plyny, butan a propan• lubrikační oleje a maziva, rafinované ropné produkty
Velkoobchod a provizní obchod	<p>Tato kategorie zahrnuje:</p> <ul style="list-style-type: none">- Velkoobchodní prodej uskutečněný na základě poplatku nebo smlouvy- Velkoobchodní prodej zemědělských surovin a živých zvířat- Velkoobchodní prodej jídla, nápojů a tabáku- Velkoobchodní prodej výrobků pro domácnost- Velkoobchodní prodej dalších strojních zařízení, vybavení a zásob- Další specializovaný velkoobchod (s kovy a železnou rudou, dřevem, konstrukčními materiály a sanitárním vybavením, hardwarem, instalatérskými a topenářskými zařízeními a potřebami, chemickými produkty, dalšími meziprodukty, odpadem a šrotem)- Nesespecializovaný velkoobchod (zboží bez zvláštního zaměření)

Tučná písmena: cílená pododvětví

Zdroj: Eurostat, A.T. Kearney

Hlavní podkategorií zájmu velkoobchod./ maloobchod. prodeje je prodej automobilů a automob. součástí a nesespecializované maloobchodní prodejny

Odvětví a oblasti zájmu – Velkoobchod/ maloobchod (3/4)

Nesespecializované maloobchodní prodejny	Tato kategorie zahrnuje: <ul style="list-style-type: none">- maloobchodní prodej široké škály zboží, v níž převažují zejména potravinové výrobky, nápoje nebo tabák:<ul style="list-style-type: none">• činnosti obchodů se smíšeným zbožím, které kromě jejich hlavního zaměření prodeje na potravinové výrobky, nápoje nebo tabák, nabízí také několik dalších druhů výrobků jako např. oděvy, nábytek, spotřebiče, hardware, kosmetiku atd.- maloobchodní prodej široké škály zboží, kdy potravinové výrobky, nápoje nebo tabák nejsou hlavním předmětem prodeje- činnosti obchodních domů nabízejících obecnou škálu zboží, včetně oděvů, nábytku, spotřebičů, hardware, kosmetiky, klenotnictví, hraček, sportovního zboží apod.
Farmaceutický a kosmetický maloobchod	Tato kategorie zahrnuje: <ul style="list-style-type: none">- Maloobchodní prodej zdravotnických a ortopedických výrobků ve specializovaných prodejnách- Maloobchodní prodej kosmetických výrobků a toaletních potřeb ve specializovaných prodejnách

Tučná písmena: cílená pododvětví

Zdroj: Eurostat, A.T. Kearney

Hlavní podkategorií zájmu velkoobchod./ maloobchod. prodeje je prodej automobilů a automob. součástek a nesespecializované maloobchodní prodejny

Odvětví a oblasti zájmu – Velkoobchod/ maloobchod (4/4)

Specializované maloobchodní prodejny	<p>Tato kategorie zahrnuje:</p> <ul style="list-style-type: none">- Maloobchodní prodej potravin, nápojů a tabáku ve specializovaných prodejnách- Maloobchodní prodej informačních a komunikačních zařízení ve specializovaných prodejnách- Maloobchodní prodej dalšího vybavení pro domácnost ve specializovaných prodejnách- Maloobchodní prodej kulturních a rekreačních služeb ve specializovaných prodejnách- Maloobchodní prodej dalšího zboží ve specializovaných prodejnách (oděvy, obuv a kožené zboží, lékárenské výrobky, květiny, rostliny, osiva, hnojiva, domácí zvířata a krmiva pro zvířata, hodinářství a klenotnictví, další maloobchodní prodej nových výrobků ve specializovaných prodejnách, obnošené zboží (second-hand) v obchodech)
Maloobchod mimo prodejnu	<p>Tato kategorie zahrnuje:</p> <ul style="list-style-type: none">- Maloobchodní prodej potravin, nápojů a tabákových výrobků na stáncích a trzích- Maloobchodní prodej textilií, oděvů a obuvi na stáncích a trzích- Maloobchodní prodej dalšího zboží na stáncích a trzích (jako např. koberce a rohože, knihy, hry a hračky, domácí spotřebiče a spotřební elektronika, hudební a video nahrávky)- Maloobchodní prodej prostřednictvím zásilkových domů nebo internetu- Maloobchodní prodeje na základě přímého prodeje nebo podomního prodeje- Maloobchodní prodeje prostřednictvím prodejních automatů atd.

Tučná písmena: cílená pododvětví

Zdroj: Eurostat, A.T. Kearney

Tři podkategorie ze sektoru hotelů a restaurací mohou být zacíleny pro platební systémy

Odvětví a oblasti zájmu – hotely/ restaurace (1/2)

Hotely	Tato kategorie zahrnuje ubytování poskytované: <ul style="list-style-type: none">- hotely- rezortními hotely- apartmánovými hotely- motely
Levné ubytování	Tato kategorie zahrnuje ubytování v: <ul style="list-style-type: none">- dětských a dalších rekreačních střediscích- dočasných ubytovnách a bungalovech- venkovských domech a chatách bez úklidových služeb- mládežnických ubytovnách a horských boudách- ochranných přístřešcích nebo v prostých zařízeních umožňujících umístění stanů a/nebo spacích pytlů- studentských rezidencích- studentských kolejích- ubytovnách- penzionech- železničních lůžkových vozech

Tučná písmena: cílená pododvětví

Zdroj: Eurostat, A.T. Kearney

Tři podkategorie ze sektoru hotelů a restaurací mohou být zacíleny pro platební systémy

Odvětví a oblasti zájmu – hotely/ restaurace (2/2)

Restaurace a bary	<p>Tato kategorie zahrnuje činnosti:</p> <ul style="list-style-type: none">- restaurací- samoobslužných jídelen- rychlých občerstvení- zařízení nabízejících jídlo s sebou- pojízdné prodejny zmrzliny- mobilních vozíků s potravinami- přípravy jídla na stáncích- barů- hospod- koktejlových barů- diskoték (s převažující nabídkou nápojů)- pivních salóneků- kaváren- ovocných barů- mobilních prodejců nápojů
Kantýny a catering	<p>Tato kategorie zahrnuje:</p> <ul style="list-style-type: none">- činnosti dodavatelů stravovacích služeb (např. do dopravních prostředků, firem)- provozování činnosti na sportovních a podobných zařízeních- provozování kantýn nebo samoobslužných jídelen (např. pro podniky, kanceláře, nemocnice nebo školy) na základě povolení k provozování činnosti – licence <p>Tato kategorie rovněž zahrnuje poskytování stravovacích služeb na základě smluvní dohody se zákazníkem, v místě určeném zákazníkem, při speciální příležitosti.</p>

Tučná písmena: cílená pododvětví

Zdroj: Eurostat, A.T. Kearney

Taxíky, autobusy a komerční doprava jsou pododvětvím, které může být okamžitě řešeno

Odvětví a oblasti zájmu – Doprava

Železnice	Osobní a nákladová železniční přeprava
Taxíky autobusy a komerční doprava	Provoz taxi, městská a příměstská pozemní osobní doprava, linkové dálkové autobusové služby, chartery, výletní a další příležitostné dálkové služby, letištní kyvadlová doprava, provoz školní a zaměstnanecké dopravy, osobní doprava cestujících vozidly taženými člověkem nebo zvířetem
Potrubní doprava	Všechny druhy přepravy prostřednictvím potrubí
Vodní doprava	Přeprava osob nebo nákladu po vodě, ať už pravidelná nebo nepravidelná. Zahrnuje také provoz tažných nebo rybářských lodí, výletní nebo vyhlídkové plavby, převozní lodě - trajekty, vodní taxi atd.
Letecká doprava	Přeprava osob nebo nákladu vzduchem nebo vesmírem (kromě leteckého postřihu a letecké reklamy a fotografie)
Podpůrné dopravní činnosti	Poštovní a zásilková činnost, skladování a další činnosti jako je provoz částí dopravní infrastruktury nebo činností souvisejících s manipulací s nákladem bezprostředně před nebo po přepravě, nebo přeprava mezi segmenty. Zahrnuje také správu a údržbu všech dopravních zařízení.

Tučná písmena: cílená pododvětví

Zdroj: Eurostat, A.T. Kearney

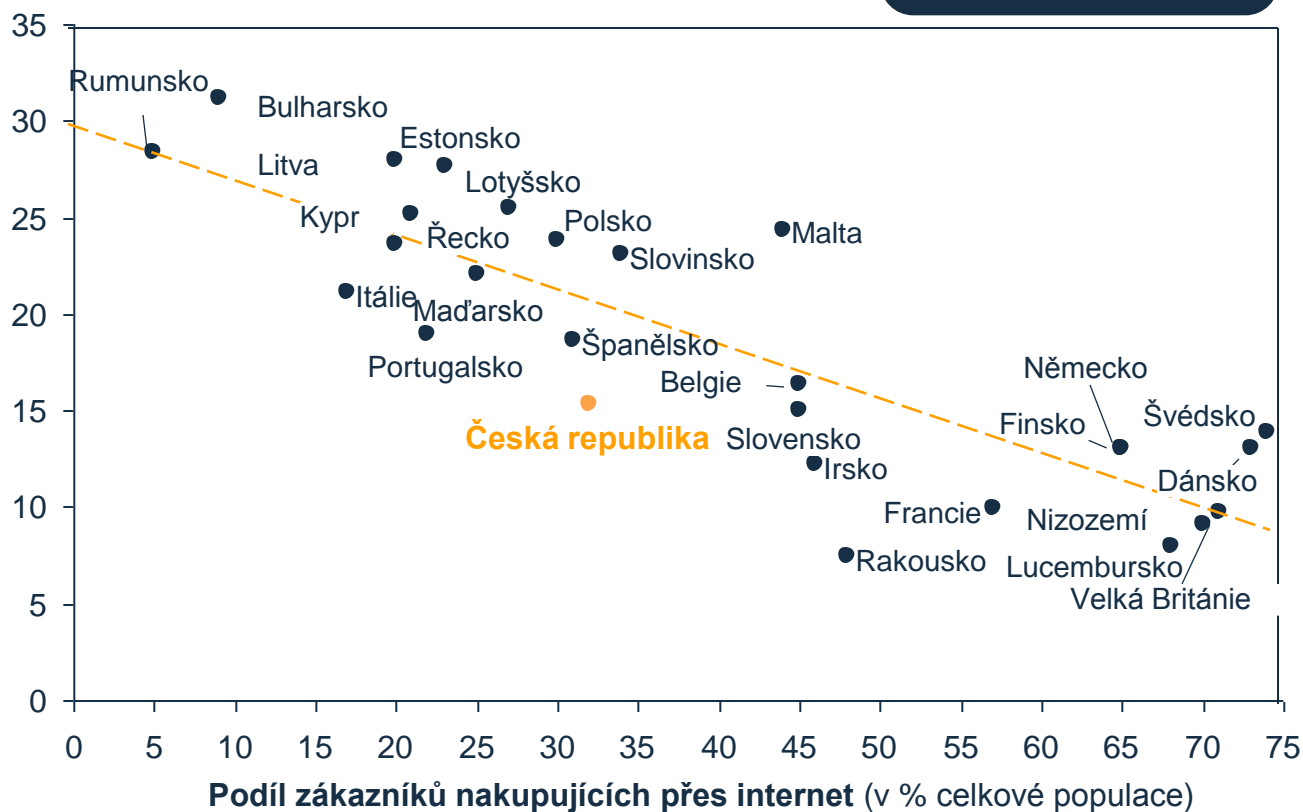
... zatímco nakupování přes internet zajišťuje transparentnost a brání šedé ekonomice

Korelace šedé ekonomiky vs. nákup přes internet^{1,2}

Podíl šedé ekonomiky
(v % HDP)

Korelace: ~ -0.85

Nakupování přes internet snižuje “aktivity v rámci šedé ekonomiky” jako důsledek používání elektronických plateb, které omezují příležitost k nehlášení příjmů

Míra korelace

<0.19	Žádná závislost
0.20-0.29	Nízká závislost
0.30-0.39	Střední závislost
0.40-0.69	Silná závislost
>0.70	Velmi silná závislost

1. EU-27 2012; podíl jednotlivců, kteří uskutečnili nákup přes internet v r. 2012.

2. Pro tři země byla ještě nedostupná data z r. 2012., použití dat z r. 2011 : Česká republika, Dánsko, Nizozemí

Zdroj: Odhady šedé ekonomiky Prof. Schneider, Eurostat, analýza A.T. Kearney

Life flows better with Visa

